

BOSNA I HERCEGOVINA
FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE
AGENCIJA ZA BANKARSTVO
FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE

ODGOVORI NA PITANJA BANAKA U VEZI SA PRIMJENOM

ODLUKE O PRIVREMENIM MJERAMA KOJE BANKA PRIMIJENJUJE ZA UBLAŽAVANJE NEGATIVNIH EKONOMSKIH POSLJEDICA UZROKOVANIH VIRUSNIM OBOLJENJEM „COVID-19“ ("Službene novine F BiH", br. 22/20)

Datum odgovora:	05.04.2020. godine
Područje:	Posebne mjere
Tema:	Tretiranje garancija sa aspekta poduzimanja mjera u cilju olakšanja poslovanja – član 2. stav (1) tačka a) Odluke
Broj pitanja:	1
Pitanje banke:	Odluka ne tretira pod mjerama eksplicitno garancije ali stava smo da bi se ovaj dio mogao „podvući“ pod „druge mjere koje banka poduzima u cilju olakšanja servisiranja kreditnih obaveza klijenta i uspostave održivog poslovanja klijenta“. Pa bismo provjerili i sa vama da li garancijske poslove obuhvatiti pod posebnim mjerama? Zbog prevencija protesta i sl.
Odgovor FBA:	<p>Ukoliko klijent svoju obavezu prema korisniku garancije nije u mogućnosti privremeno ispuniti zbog okolnosti uzrokovanih pojavom COVID-19, banka može klijentu prolongirati rok garancije u sklopu posebnih mjera ili van toga.</p> <p>Za prologiranje garancije potrebna je i saglasnost korisnika garancije. Banka ne može samo na zahtjev klijenta, nalogodavca, izvršiti produženje garancije. Banka eventualno kao olakšicu može da omogući produženje važenja roka garancije, odnosno sve anekse za vrijeme privremene situacije radi bez naknada za obradu</p> <p>Kao jedna od posebnih mjera predviđena je i mogućnost odobravanje dodatnog iznosa izloženosti za potrebe prevazilaženja trenutnih poteškoća sa likvidnošću klijenta, koja se može koristiti kao preventiva protestu garancija. Sve prethodno navedeno se radi na osnovu analize banke i pripremanju adekvatnog modela za klijenta.</p>

Tema:	Postupanje sa nenamjenskim i zamjenskim kreditima - član 2. stav (1) tačka b) Odluke
Broj pitanja:	2
Pitanje banke:	Da li je dozvoljeno odobravanje posebnih mjera klijentima kojima su već po nenamjenskim ili zamjenskim kreditima odobreni maksimalni iznosi (50.000 KM) ili rok (10 godina)? Odobranjem neke od posebnih mjera možemo doći u situaciju prekoračenja ograničenja definisanih članom 3. Odluke o uključivanju posebnih uslova za ugovaranje dugoročnih nenamjenskih i zamjenskih kredita fizičkim osobama u sistem upravljanja rizicima u banci.
Odgovor FBA:	Za klijente banke iz člana 2. stav (1) tačka b) Odluke koje imaju odobrene namjenske i zamjenske kredite, banke takođe mogu odobravati posebne mjere iz Odluke, s tim što ne mogu odobriti mjere iz člana 3. stav (1) tačka (e) Odluke. Banka može produžiti rok otplate kredita samo u razumnoj mjeri i ukoliko ne postoji druga mogućnost da se klijentu odobri olakšica kako bi u narednom periodu mogao uredno izmirivati obaveze prema Banci.
Tema:	Produženje krajnjeg roka za otplatu - član 3. stav (1) tačka c) Odluke
Broj pitanja:	3
Pitanje banke:	U članu 3. stav 1) c) se navodi da banka može produžiti krajnji rok za otplatu kredita koji se otplaćuje anuitetno, međutim nije navedeno koji je to rok. Da li je ostavljeno bankama da odrede rok ili je to maksimalno 6 mjeseci kako je definisano za druge privremene mjere - prolongaciju revolving kredita, grace period i moratorij?
Odgovor FBA:	Članom 3. stav (1) tačka c) Odluke nije utvrđen krajnji rok za koji banke mogu produžiti kredite koji se otplaćuju anuitetno. Stoga banke same utvrđuju navedeni rok na osnovu analize kreditnog rizika, imajući u vidu da odobrene mjere omoguće u narednom periodu uredno izmirenje kreditnih obaveza prema banci, u skladu sa stavom (4) istog člana Odluke.
Tema:	Produženje roka dospjeća - član 3. stav (1) tačka d) Odluke
Broj pitanja:	4
Pitanje banke:	Da li je ostavljeno bankama da odrede rok dospjeća prilikom odobrenja posebne mjere odobravanja nove izloženosti, budući da Odlukom nisu postavljena ograničenja za ovaj dio?
Odgovor FBA:	Banka, na osnovu izvršene kreditne analize, samostalno određuje rok dospjeća novih izloženosti u okviru primjerenog modela za klijenta, vodeći računa o principima iz Odluke da omoguće klijentima prevazilaženje poteškoća sa kojima se suočavaju, uspostave održivi model poslovanja i uredno izmiruju kreditne obaveze prema banci.

	Namjera posebne mjere odobravanja dodatnog iznosa izloženosti za potrebe prevazilaženja trenutnih poteškoća sa likvidnošću bi trebala biti za kratoročne proizvode u cilju prevazilaženja tekućih problema.
Tema:	Obaveza banke na produženje roka dospijeca kredita sa jednokratnim dospijecem – član 3. stav (1) tačka d) Odluke
Broj pitanja:	5
Pitanje banke:	Članom 3. stav (1) tačka d) predviđena je mogućnost produženja roka dospijeca kredita sa jednokratnim dospijecem, uključujući i revolving kredite i prekoračenja po transakcionim računima na period od najduže 6 mjeseci, pri čemu bi klijenti tokom tog perioda mogli koristiti i dio izloženosti koji je bio neiskorišćen na dan modifikacije. Da li to podrazumijeva da se i klijentima za koje postoji informacija da su ostali bez posla i sl. ostavlja mogućnost korištenja neiskorištenog dijela izloženosti? Da li je banka obavezna na to?
Odgovor FBA:	U členu 3. stav (1) Odluke definisane su posebne mjere koje banka može odobriti klijentima čija je kreditna sposobnost pogoršana kao posljedica negativnog uticaja pandemije virusnog oboljenja Covid-19, što znači da Banka kao jednu od olakšica za klijente može predvidjeti korištenje neiskorištenog dijela izloženosti, ali nije u obavezi da to i učini. Smisao Odluke je davanje olakšica klijentima koji su direktno ili indirektno pogođeni negativnim efektima vanrednog stanja i ublažavanje negativnih posljedica, te je banka dužna klijentu odobriti jednu ili kombinaciju mjera sa ciljem prevazilaženja poteškoća sa kojima se suočava i olakšavanja da u narednom periodu uredno izmiruje svoje obaveze prema banci. Ukoliko banka posjeduje informaciju da je klijent ostao bez posla kao posljedica Covid-19 treba mu ponuditi modalitet koji je najprimjereniji tome.
Tema:	Produženje više kredita sa jednokratnim dospijecem – član 3. stav (1) tačka d) Odluke
Broj pitanja:	6
Pitanje banke:	Kako banka treba da postupa u vezi sa dospijecima kratkoročnih revolving kredita i kredita sa jednokratnim dospijecem, ako u jednom mjesecu dospije više partija čiji se rok dospijeca produži na maksimalno 6 mjeseci? To može dovesti do velikog broja slučaja gdje klijenti nakon proteka moratorija neće moći generisati taj iznos sredstava.
Odgovor FBA:	Za određeni broj klijenata koji imaju velikih broj revolving partija, vjerovatno primjeren modalitet neće biti produženje rokova na način utvrđen u členu 3. stav (1) tačka d), odnosno banka će morati na osnovu pojedinačne kreditne analize definisati drugi primjereniji modalitet koji će imati i drugačiju ročnu strukturu otplate kratkoročnih kreditnih obaveza.
Tema:	Utvrđivanje kamatne stope u slučaju dodatnog odobrenja kredita – član 3. stav (1) tačka e) i član 6. stavovi (2) i (3) Odluke
Broj pitanja:	7

Pitanje banke:	<p>Član 3, stav 1 definiše posebne mjere, pri čemu je stavom 1 e) navedena mogućnost odobravanja dodatnog iznosa izloženosti za potrebe prevazilaženja klijentovih trenutnih poteškoća sa likvidnošću. S druge strane, član 6, stavovi 2 i 3 kažu da u okviru primjene posebnih mjera, kamatna stopa za modificirane izloženosti ne može biti veća nego što je bila definisana postojećim ugovorom, te da prilikom ugovaranja posebnih mjera, banka ne može naplaćivati dodatne naknade za izvršene usluge, odnosno naknade povezane sa modifikacijom izloženosti.</p> <p>Možete li nam pojasniti na koju se kamatnu stopu referiramo u slučaju dodatnog iznosa izloženosti, budući da se može desiti da se odobrava pod potpuno novim plasmanom. Dodatno, da li banka može odobriti izloženost uz određenu naknadu, ili je naknada zabranjena s obzirom da i navedena mjera spada u „posebne mjere“?</p>
Odgovor FBA:	<p>Na modifikaciju izloženosti koja podrazumijeva i odobravanje dodatnog iznosa izloženosti se primjenjuju odredbe člana 6. st. (2) i (3) Odluke, što znači da banka za novu izloženost ne može naplaćivati naknadu za odobravanje niti kamatna stopa može biti viša nego što je bila definisana postojećim (prethodnim) ugovorom. Kada se više izloženosti mijenja jednom izloženošću, kamatna stopa na novu izloženost ne može biti viša od ponderisanog prosjeka kamatnih stopa prethodnih izloženosti. Pri donošenju odluke o visini kamatne stope, Banka se mora voditi ključnim principom iz Odluke, a to je da se klijentima pogođenim negativnim efektima Covid-19 olakša otplata i uredno izmirenje kreditnih obaveza.</p>
Tema:	Produženje roka dospijeca - član 3. stav (1) tačka d). Odluke
Broj pitanja:	8
Pitanje banke:	Da li se produženje roka dospijeca definisano navedenom odredbom odnosi i na kredite po karticama i garancijama?
Odgovor FBA:	<p>Navedenom odredbom Odluke obuhvaćeni su i krediti po kreditnim karticama.</p> <p>Kod dokumentarnih poslova za produženje roka potrebna je saglasnost korisnika garancije i Banka ne može samo na zahtjev klijenta, nalogodavca, da izvrši produženje garancije. Ukoliko banka prolongira rok garancije u sklopu posebnih mjera, ne bi trebala stvarati nove troškove za klijenta.</p>
Tema:	Nezavisna procjena kreditnog rizika - član 3. stav (5) Odluke
Broj pitanja:	9
Pitanje banke:	Da li se obaveza izrade nezavisne procjene kreditnog rizika obavezno radi na nivou pojedinačnog klijenta, minimalno u skladu sa definisanim regulatornim limitima, čak i ako klijentu ne odobravamo dodatna sredstva nego se radi moratorij ili drugoj posebnoj mjeri? Ukoliko je neophodno, da li se mišljenje može raditi na osnovu analize rizika portfolija/segmenta/podsegmenta, a ne za svaki pojedinačni slučaj jer bi pojedinačno značajno usporilo i otežalo proces realizacije?

Odgovor FBA:	<p>Banka treba da obezbijedi analizu na osnovu raspoloživih informacija i podataka, odnosno, ukoliko nije moguće prikupiti svu dokumentaciju propisanu internim aktima banke koju zahtijeva u uobičajenim uslovima, dozvoljena su odstupanja.</p> <p>Analiza se može raditi i na nivou portfolija i predložiti set posebnih mjera svim klijentima iz odgovarajuće homogene grupe (npr. za turizam, ugostiteljstvo, hotelijerstvo i slično).</p>
Tema:	Klijenti kojima se ne mogu odobravati posebne mjere - član 3. stav (5) Odluke
Broj pitanja:	10
Pitanje banke:	<p>Na koji način i prema kojim kriterijumima banka identifikuje klijente koji su pogođeni pandemijom u smislu navedene odredbe, odnosno na koji način će se odrediti klijenti za koje nisu nastale promjene u njihovoj platežnoj sposobnosti?</p> <p>Odredba člana 3. stav 5. Odluke, otvara određene nedoumice od kojih izdvajamo:</p> <p>Da li predmetna odredba znači da se klijentima koji imaju redovna primanja ne može odobriti neka od posebnih mjera? Kakav tretman imaju pravna lica čija su se primanja tokom krizne situacije umanjila za npr. 10%? Da li se potreba za primjenom mjera može opravdati, na primjer, povećanjem cijena roba i usluga koje koriste u redovnom procesu rada?</p> <p>Slična pitanja su primjenljiva i na fizička lica i primanja u domaćinstvu – npr. klijent ima ista primanja ali sada mora da izdržava nekog od članova porodice koji je ostao bez posla (bilo da se radi o sudužniku ili ne); klijent u prvom mjesecu ima redovno primanje, ali je kod poslodavca najavljeno da će se primanja umanjiti za naredne mjesece ili ih neće biti, iz kog razloga traži moratorij kako bi imao dovoljno novca za osnovne potrebe u narednom mjesecu i slično.</p> <p>Kako postupati u slučajevima kada je došlo do pogoršanja klijentove finansijske sposobnosti usljed efekata „COVID-19“, ali finansijska pozicija klijenta i dalje ukazuje na mogućnost redovne otplate obaveza? Kako postupati sa klijentima kod kojih će se posljedice „COVID-19“ osjetiti sa nekoliko mjeseci zakašnjenja (npr. može se desiti da klijent trenutno uredno izmiruje svoje kreditne obaveze a posljedice „COVID-19“ se počnu osjećati par mjeseci nakon prestanka važenja vanredne situacije)?</p>
Odgovor FBA:	<p>U slučaju fizičkih lica, svakako treba uzeti u obzir da li je došlo do smanjenja primanja domaćinstva bez obzira da li su ili ne klijentu banke smanjeni prihodi, te shodno tome omogućiti korišćenje posebnih mjera. Kod fizičkih lica, u slučaju da je jedan član domaćinstava ostao bez posla, koji nije korisnik kredita, te su ukupni prihodi domaćinstva smanjeni, što utiče na uredno servisirati kreditne obaveze, banka u navedenom slučaju treba odobriti neku od posebnih mjera koja će klijentu omogućiti uredno servisiranje obaveza.</p> <p>U slučaju pravnih lica, banka treba izvršiti analizu i odobriti posebne mjere ukoliko utvrdi da je došlo do pogoršanja kreditne sposobnosti klijenta, što utiče na njegovu mogućnost da uredno izmiruje obaveze prema banci (npr. smanjenje prihoda, povećanje cijena robe i usluga koje koriste u redovnom procesu rada i slično).</p>

	Odlukom je predviđeno da, ukoliko klijent nije trenutno u poteškoćama, ali naknadno bude, banka može odobriti posebne mjere u periodu važenja Odluke. Pravna ili fizička lica, kod kojih nije došlo do smanjenja prihoda ili je došlo do smanjenja prihoda, ali isto ne utiče na sposobnost urednog izmirivanja obaveza prema banci, ne odobravaju se posebne mjere.
Tema:	Objava informacija o posebnim mjerama na internet stranici banke - član 3. stav (6) Odluke
Broj pitanja:	11
Pitanje banke:	Da li se na obavezu objavljivanja informacija o mogućim posebnim mjerama analogno primjenjuje rok od 15 dana iz člana 11. stav 1. Odluke? Banci je potrebno odgovarajuće vrijeme za definisanje i preduzimanje aktivnosti propisanih Odlukom, a sve kako bi se klijenti informisali davanjem tačnih, potpunih i nedvosmislenih informacija u pogledu posebnih mjera i uslova korišćenja istih.
Odgovor FBA:	U interesu banaka je da što prije objavi informacije za svoje klijente, ali taj rok ne smije biti duži od petnaest (15) dana, odnosno od roka u kojem je u skladu sa članom 11. stav (1) Odluke dužna Agenciji dostaviti Program posebnih mjera.
Tema:	Zasnivanje založnog prava u slučaju moratorija
Broj pitanja:	12
Pitanje banke:	Shodno Vašem Tumačenju Odluke o privremenim mjerama koje banka primjenjuje za ublažavanje negativnih ekonomskih posljedica uzrokovanih virusnim oboljenjem „COVID-19“ broj 03-3-1124/20 od 30.03.2020. godine, tačkom 3. dato je mišljenje vezano za neprimjerenost da se u periodu trajanja vanrednih okolnosti zahtijevaju od strane banke dodatni kolaterali od klijenata koji trpe negativne posljedice trenutne situacije. Ovo je jasno sa pozicije novih instrumenata obezbjeđenja. Međutim, molimo Vas da date svoje tumačenje/instrukciju vezano za već uspostavljene instrumente obezbjeđenja povrata kreditnih sredstava, a koji se odnosi na već zasnovana založna prava – hipoteke koju je inače u redovnom toku odobravanja produženja roka otplate / grace perioda, a vezano za kolateralnu zaštićenost banke ili povećanje izloženosti, potrebno zanoviti ponovnim uspostavljanjem založnog prava – hipoteke i to bilo da se radi o zaključenju novog notarski obrađenog ugovora o hipoteci ili notarski obrađenog aneksa postojećem ugovoru o hipoteci. Imajući u vidu da navedeno prouzrokuje dodatne troškove za klijenta, u tom smislu potrebno nam je tumačenje Odluke o privremenim mjerama, te uputu kako banka postupa u slučaju prolongacije roka otplate kredita (kada se mijenja period otplate) ili se povećava izloženost, s obzirom na troškove za klijenta koji iziskuje ponovno zasnivanje založnog prava – hipoteke kod notara.
Odgovor FBA:	Na inicijativu UBBIH prvobitna formulacija iz člana 6. stav (1) nacрта Odluke je izmijenjena, te je u konačnoj verziji Odluke data formulacija na način da modifikacija nužno ne zahtijeva ponovno uspostavljanje založenog prava.

	<p>U slučaju moratorija iz člana 4. stav (5) Odluke koji se ne smatra značajnom modifikacijom iz člana 6. stav (1) Odluke, kao i u slučaju odobravanja posebnih mjera u sklopu modaliteta kada banka prestaje priznavati originalnu stavku finansijske aktive i počinje priznavati novu stavku (značajna modifikacija u skladu sa članom 6. Odluke), banka može zadržati postojeći instrument obezbjeđenja, uz uslov poštivanja drugih propisa kojima je regulisana ova oblast (Zakon o obligacionim odnosima, Zakon o stvarnim pravima, Zakon o notarima, Zakon o zemljišnim knjigama, Zakon o izvršnom postupku i dr.), čije tumačenje nije u nadležnosti Agencije.</p> <p>U slučaju odobravanja nove dodatne izloženosti Agencija Banka može uzeti i dodatni kolateral. Banka u svom postupanju treba nastojati da u što većoj mjeri izbjegne nametanje dodatnih troškova za klijente koji su već pogođeni negativnim efektima Covid-19.</p>
Tema:	Aneksiranje ugovora pokrivenih hipotekama i zahtijevanje dodatnog kolaterala - član 3. Odluke
Broj pitanja:	13
Pitanje banke:	<p>Poseban izazov su ugovori i aneksi koje je potrebno odraditi, tretman prolongacije rokova i moratorija gdje imamo dodatno još i ugovore o hipotekama i policama osiguranja, a s obzirom na novonastalu situaciju i dostupnost klijenata, notara i ZK ureda, to je jako teško izvodivo. Kako da banke postupaju u ovim slučajevima? U suprotnom rizikujemo „nepokrivenost“ plasmana za period za koji budemo prolongirali nakon isteka regularnog ugovora. Da li banka u uslovima “posebne mjere” - definisanja novog roka otplate može zahtijevati nove kolaterale?</p>
Odgovor FBA:	<p>U većini Odlukom predviđenih posebnih mjera (moratorij, “grace” period, produženje roka), radi se o već ugovorenim odnosima i kolateralima koji su po njima već zasnovani. Smisao Odluke je davanje olakšica klijentima koji su direktno ili indirektno pogođeni negativnim efektima vanrednog stanja i ublažavanje negativnih posljedica, a sa ciljem uspostavljanja održivog modela poslovanja. Banka ne može zahtijevati ili stvarati nove troškove za klijenta u vezi sa poduzimanjem mjera i aktivnosti u skladu sa Odlukom. Stoga smatramo da nije primjereno da Banka u periodu trajanja vanrednih okolnosti zahtjeva dodatne kolaterale od klijenata koji trpe negativne posljedice trenutne situacije. Izuzetno, u slučaju da Banka odobrava značajne nove dodatne iznose izloženosti, može, na osnovu svoje analize i mogućnosti klijenta, ugovarati i nove kolaterale.</p>
Tema:	Mogućnost odobravanja novih posebnih mjera - član 3. stav (1) Odluke
Broj pitanja:	14
Pitanje banke:	<p>Pretpostavimo da banka na zahtjev klijenta odobri moratorij u toku trajanja vanredne situacije (u skladu sa stavom 5. člana 4), a pored toga odmah ili naknadno (a prije isteka moratorija) odobri i dodatni modalitet (posebnu mjeru) koji u tom trenutku i na osnovu raspoloživih informacija i procjene se čini odgovarajućim, međutim trajanje i efekti krize značajno prevaziđu inicijalna očekivanja definisana u momentu realizacije</p>

	<p>posebne mjere i bude jasno da će klijentu biti potrebna dodatna podrška odnosno odobravanje dodatne mjere iz ove odluke. Pitanje je da li Banka u tom slučaju na zahtjev klijenta može odobriti novi set mjera (odobriti novi odgovarajući modalitet), u okvirima i na osnovu iste ove odluke i da li će se ta izloženost tretirati na isti način kao i prilikom prve modifikacije?</p> <p>U členu 3. stav 2. je definisano da su mjere iz ove odluke privremene, ali nije preciziran vremenski rok u kojem se mogu primjenjivati. Na osnovu same odluke tumačimo da se nakon odobrene jedne mjere može u nekom roku (koji još nije definisan) naknadno odobriti i neka druga mjera ili kombinacija mjera iz člana 3. stav 1. (uz poštovanje ograničenja trajanja moratorija na maksimalno 6 mjeseci) dok god je ova odluka na snazi.</p> <p>Tumačimo da će se prilikom odobravanja ove druge mjere ova izloženost tretirati na isti način tri mjeseca od datuma stupanja na snagu ove odluke, a nakon toga ponovo kreće brojač dana kašnjenja od svake modifikacije (s tim da kod mjere moratorija naravno nema mogućnosti kašnjenja dok ne istekne moratorij).</p> <p>Molimo za odgovor da li je naše tumačenje ispravno ili ne?</p>
Odgovor FBA:	<p>Činjenica je da se efekti trenutno ne mogu procijeniti u potpunosti, te banka može odobriti dodatne posebne mjere tokom perioda u kojem je Odluka na snazi, uz poštovanje ograničenja propisanih Odlukom.</p> <p>Banka može odobriti privremeni moratorij do trajanja stanja “Prirodne ili druge nesreće na teritoriji Bosne i Hercegovine”, te dodatni moratorij do 6 mjeseci, kao i bilo koje druge posebne mjere uvažavajući ograničenja propisana u Odluci.</p>
Područje:	Modalitet
Tema:	Mogućnost odobravanja novih posebnih mjera - član 4. stav (1) Odluke
Broj pitanja:	15
Pitanje banke:	<p>Pretpostavimo da banka na zahtjev klijenta odobri moratorij u toku trajanja vanredne situacije (u skladu sa stavom 5. člana 4), a pored toga odmah ili naknadno (a prije isteka moratorija) odobri i dodatni modalitet (posebnu mjeru) koji u tom trenutku i na osnovu raspoloživih informacija i procjene se čini odgovarajućim, međutim trajanje i efekti krize značajno prevaziđu inicijalna očekivanja definisana u momentu realizacije posebne mjere i bude jasno da će klijentu biti potrebna dodatna podrška odnosno odobravanje dodatne mjere iz ove odluke. Pitanje je da li Banka u tom slučaju na zahtjev klijenta može odobriti novi set mjera (odobriti novi odgovarajući modalitet), u okvirima i na osnovu iste ove odluke i da li će se ta izloženost tretirati na isti način kao i prilikom prve modifikacije?</p> <p>U členu 3. stav 2. je definisano da su mjere iz ove odluke privremene, ali nije preciziran vremenski rok u kojem se mogu primjenjivati. Na osnovu same odluke tumačimo da se nakon odobrene jedne mjere može u nekom roku (koji još nije definisan) naknadno odobriti i neka druga mjera ili kombinacija mjera iz člana 3. stav 1. (uz poštovanje ograničenja trajanja moratorija na maksimalno 6 mjeseci) dok god je ova odluka na snazi.</p>

	<p>Tumačimo da će se prilikom odobravanja ove druge mjere ova izloženost tretirati na isti način tri mjeseca od datuma stupanja na snagu ove odluke, a nakon toga ponovo kreće brojač dana kašnjenja od svake modifikacije (s tim da kod mjere moratorija naravno nema mogućnosti kašnjenja dok ne istekne moratorij).</p> <p>Molimo za odgovor da li je naše tumačenje ispravno ili ne?</p>
Odgovor FBA:	<p>Činjenica je da se efekti trenutno ne mogu procijeniti u potpunosti, te banka može odobriti dodatne posebne mjere tokom perioda u kojem je Odluka na snazi, uz poštovanje ograničenja propisanih Odlukom.</p> <p>Banka može odobriti privremeni moratorij do trajanja stanja „Prirodne ili druge nesreće na teritoriji Bosne i Hercegovine”, te dodatni moratorij do 6 mjeseci, kao i bilo koje druge posebne mjere uvažavajući ograničenja propisana u Odluci.</p>
Tema:	Odobrovanje više olakšica u isto vrijeme – član 5., 6. i 7. Odluke
Broj pitanja:	16
Pitanje banke:	<p>Članom 4, stav 5) definisano je da prije definisanja primjerenog modaliteta, banka može klijentu odobriti moratorij sa maksimalnim rokom trajanja do ukidanja proglašenja stanja „Prirodne ili druge nesreće na teritoriji Bosne i Hercegovine“, u cilju pripreme potrebne kreditne analize i utvrđivanja primjerenog modaliteta za klijenta, te da se ovaj moratorij ne smatra značajnom modifikacijom iz člana 6. stav 1) ove odluke i ne utiče na maksimalno trajanje moratorija iz člana 5. stav (2) ove odluke. Ukoliko je banka klijentu inicijalno odobrila ovu vrstu moratorija, s rokom do ukidanja vanrednog stanja, da li može naknadno odobriti i moratorij iz člana 3, stav 1 a)? Ako da, koji je konačni rok za odobrenje tog moratorija – da li je to 3 mjeseca, koja se spominju u članu 7, stav 6) ili se ovaj stav odnosi samo na mogućnost vraćanja na referentni datum 29.02.2020.? Kakav je tretman izloženosti po pitanju nivoa kreditnog rizika ukoliko dođe do situacije da se u više navrata odobrava posebna mjera?</p>
Odgovor FBA:	<p>Banka može odobriti klijentu oba moratorija, i to prvo moratorij iz člana 4. stav (5) Odluke za vrijeme trajanje stanja „Prirodne i druge nesreće na teritoriju BiH“, a zatim i moratorij iz člana 3. stav (1) tačke a) tj. člana 5. Odluke sa najdužim rokom od 6 mjeseci.</p> <p>Odredbe člana 7. stav (6) se odnose samo na utvrđivanje referentnog datuma za utvrđivanje nivoa kreditnog rizika i broja dana kašnjenja za modificiranu izloženost. U trenutku kada banka modificira izloženost zadržava postojeći nivo kreditnog rizika, a dalje raspoređivanje u nivo kreditnog rizika će zavisiti od broja dana kašnjenja u materijalno značajnom iznosu, u skladu sa članom 7. st. (3) – (5) Odluke.</p>
Tema:	Moratorij - član 4. stav (5) Odluke
Broj pitanja:	17
Pitanje banke:	Moratori kao privremena mjera u skladu sa članom 4, stav (5):
Odgovor FBA:	Moratorij iz člana 4. stav (5) Odluke, banka može odobriti klijentu sa maksimalnim rokom trajanja do ukidanja proglašenja stanja „Prirodne ili druge nesreće na teritoriji

	Bosne i Hercegovine“, u cilju pripreme potrebne kreditne analize i utvrđivanje primjerenog modaliteta za klijenta. Moratorij iz člana 4. stav (5) Odluke se ne smatra značajnom modifikacijom iz člana 6. stav (1) Odluke. Moratorij iz člana 4. stav (5) ne dovodi do pogoršanja kreditne kvalitete izloženosti za vrijeme njegovog trajanja (kreditne obaveze miruju).
Tema:	Rok za sprovođenje kreditne analize i utvrđivanje primjerenog modaliteta - član 4. stav (5) Odluke
Broj pitanja:	18
Pitanje banke:	<p>Na koji način se postupa ukoliko se stanje proglašenja prirodne ili druge nesreće na teritoriji Bosne i Hercegovine ukine prije isteka moratorija odobrenog u skladu sa članom 4. stav 5. Odluke? Koji je maskimalan rok za sprovođenje kreditne analize i utvrđivanje primjerenog modaliteta?</p> <p>Banka ne može predvidjeti tačan datum ukidanja stanja vanredne situacije ili stanja proglašenja prirodne ili druge nesreće.</p>
Odgovor FBA:	Banka može moratorij iz člana 4. stava (5) Odluke ugovoriti i na kraći period (npr. 2 ili 3 mjeseca) sa mogućnošću prduženja u slučaju da stanje ”Prirodne ili druge nesreće na teritoriji Bosne i Hercegovine” duže traje. Svrha ovog moratorija je ostaviti dovoljno vremena bankama da na osnovu adekvatne kreditne analize pripremi odgovarajući modalitet koji, također, kao jednu od mjera može da sadrži moratorij do 6 mjeseci. Primarna intecija Odluke je da banka ponudi primjeren i zdrav model klijentu koji će podržati uredno izmirenje kreditnih obaveza klijenta, dok je svrha moratorija iz člana 4. stav (5) Odluke prevazilaženje trenutnog stanja, odnosno prilagođavanje poslovanja nastalim uslovima, kao i priprema adekvatne kreditne analize na osnovu koje se odobrava primjeren modalitet.
Tema:	Privremeni moratorij - član 4. stav (5) Odluke
Broj pitanja:	19
Pitanje banke:	<p>Da li je dozvoljeno da banka prije odobravanja primjerenog modaliteta klijentu odobri moratorij sa maksimalnim trajanjem do ukidanja stanja vanredne situacije (čime bismo i krajnji rok otplate kredita, koji je bitan element ugovora, pomjerali u skladu sa brojem mjeseci ovog moratorija, kao što je urađeno po Odluci NBS u Srbiji) a bez prethodnog dobijanja saglasnosti klijenta ili je i za ovaj moratorij obavezna saglasnost klijenta i svih učesnika po kreditu?</p> <p>S obzirom na to da je krajnji rok važenja kredita bitan elemenati prvobitnog ugovora, ukoliko bismo moratorij iz član 4. stav 5. Odluke odobrili na npr. 3 mjeseca i za taj period pomjerali krajnji rok trajanja kredita, a bez potpisa aneksa ugovora/ saglasnosti svih učesnika u kreditu, to bi bilo suprotno članu 6. stav 4. ove Odluke. Potreban nam je odgovor na koji način u skladu sa Odlukom realizovati moratorij iz člana 4. stav 5. Odluke, jer bez prolongacije roka, mjesečne obaveze klijenta po isteku moratorija mogu značajno rasti.</p>

Odgovor FBA:	Prije odobravanja primjerenog modaliteta klijentu, banka može i samoinicijativno odobriti moratorij iz člana 4. stav (5) Odluke, bez dobijanja saglasnosti klijenata i ostalih učesnika u kreditu, uz obavezu naknadnog obavještanja klijenta u situacijama definisanim članom 8. stav (4) Odluke. Krajni rok otplate kredita se pomjera za period važenja moratorija.
Tema:	Privremeni moratorij - član 4. stav (5) Odluke
Broj pitanja:	20
Pitanje banke:	Ako je privremena mjera moratorij kod anuitetnih kredita utvrđena u trajanju od npr. 3 mjeseca, Banka bi zamrzнула dospijuća anuiteta (glavnice i kamate) i dane kašnjenja, te obračun zatezne kamate. Protekom tri mjeseca, Banka bi kreirala otplatni plan na način da potraživanja iz moratorija prenese na posljednji anuitet koji bi u konačnici sadržavao redovan anuitet + 3 anuiteta iz moratorija (balon kredit).
Odgovor FBA:	<p>U dogovoru sa klijentima, Banka ugovara otplatu navedenih obaveza (dospjela glavnica i kamata prije moratorija, kao i kamata u toku moratorija), pri čemu se ne može obračunavati kamata na kamatu, vodeći se principima iz Odluke da taj model bude primjeren za klijenta, da mu je svrha održivost poslovnog modela i uredno izmirenje obaveza. Banke trebaju biti dovoljno odgovorne i prvenstveno posmatrati odredbe Odluke u skladu sa okolnostima, potrebama i ciljevima. U trenutnom vanrednom stanju, javila se potreba da se maksimalno ublaže negativne ekonomske posljedice u cilju da se klijentima koji su pogođeni negativnim efektima trenutnog stanja omogući jedan zdrav model koji će podržati uredno izmirenje svih obaveza i održati stabilnost bankarskog sektora.</p> <p>Vjerovatno će za najveći broj klijenata biti primjeren model da se navedene obaveze linearno rasporede kroz mjesečne anuitete, ali banke mogu dogovoriti i neke druge modalitete u slučaju da smatraju da su primjerenije za klijente.</p> <p>Banka treba za period trajanja moratorija produžiti anuitetni plan u navedenom slučaju za 3 mjeseca, obzirom da je moratorij odobren na 3 mjeseca, odnosno pomjeriti anuitetni plan za 3 mjeseca (anuiteta).</p>
Tema:	Privremeni moratorij - član 4. stav (5) Odluke
Broj pitanja:	21
Pitanje banke:	Ako bi banka predviđjela da moratorij kao privremena mjera ima dospijće potraživanja iz moratorija na zadnjem anuitetu, kao balon, da li bi se isto u tom slučaju smatralo moratorijem koji je Odlukom predviđen i kao posebna mjera.
Odgovor FBA:	Moratorij ne smije dovesti do kreiranja „balon kredita“. Vidjeti odgovor na pitanje 20.
Tema:	Privremeni moratorij - član 4. stav (5) Odluke
Broj pitanja:	22

Pitanje banke:	Nakon isteka moratorija kao privremene mjere, a koji je kreiran kao balon kredit, u slučaju da klijent stekne uslove i odluči se za neku ili kombinaciju posebnih mjera iz člana 3. Odluke, da li je prihvatljivo da Banka obračunata kamate za vrijeme trajanja moratorija koje su trebale dospjeti kroz posljednji anuitet pripiše glavnici i kreira novi otplatni plan.
Odgovor FBA:	Vidjeti odgovor na pitanje 20. Banka ne može obračunavati kamatu na kamatu.
Tema:	Privremeni moratorij - član 4. stav (5) Odluke
Broj pitanja:	23
Pitanje banke:	U slučaju realizacije privremene mjere moratorij na gore opisani način koji podrazumijeva kreiranje balon kredita, da li se isti i dalje ne smatra značajnom modifikacijom u skladu sa člana 6. stav (1).
Odgovor FBA:	Moratorij iz člana 4. stav (5) Odluke se ne smatra značajnom modifikacijom iz člana 6. stav (1) Odluke i isti ne dovodi do kreiranja balon kredita. Vidi odgovor na pitanje 19.
Tema:	Privremeni moratorij - član 4. stav (5) Odluke
Broj pitanja:	24
Pitanje banke:	Ako klijent u trenutku uvođenja privremenog moratorija (koji banka izvrši na osnovu zahtjeva klijenta ili vlasite procjene) ima dospjele obaveze i po tom osnovu dane kašnjenja, šta banka radi sa dospjelim obavezama ako su dani kašnjenja u moratoriju 0? Da li se one u trenutku uvođenja privremenog moratorija preknjižavaju sa konta dospjelih? Za buduća dospeljeća, jasno je da ih za vrijeme trajanja moratorija nema.
Odgovor FBA:	Uvođenje moratorija odnosi se na sve kreditne obaveze klijenta iz člana 2 stav (1) tačka a). Odluke (dospjele i nedospjele), te se tokom moratorija zamrzava brojač dana kašnjenja. Dospjele obaveze prije moratorija imaju isti status za vrijeme trajanja moratorija, s tim što klijent nema obavezu plaćanja istih za vrijeme trajanja moratorija i broj dana kašnjenja se ne povećava. U toku trajanja privremenog moratorija očekuje se da banka sa klijentom dogovori najprimjereniji modalitet za odobrenje posebnih mjera klijentu koje će mu pomoći da u narednom periodu može izmirivati obaveze prema banci, te shodno tome definiše plan otplate svih kreditnih obaveza klijenta.
Područje:	Moratorij
Tema:	Brojač dana kašnjenja - član 5. stav (3) Odluke
Broj pitanja:	25
Pitanje banke:	Ukoliko klijent ima dospjele obaveze uključujući i obračunatu zateznu kamatu za period prije nastanka vanredne situacije, odnosno prije realizacije moratorija, ali koje nije u kašnjenju preko 90 dana, da li Banka može mjeru (moratorij + neki od modaliteta modifikacije) primjeniti na sve dospjele obaveze uključujući i zateznu kamatu, na način

	<p>da se reprogramiraju, odnosno preknjiže na dospjeli dug i rasporedi dospijeće istog u mjesecima moratorija?</p> <p>S obzirom na to da su obaveze uključujući i zateznu kamatu nastale prije proglašenja stanja vanredne situacije, tumačimo da se može postupiti na prethodno opisan način. Dodatno, pri definisanju kreditne obaveze u članu 2. tačka 1. Odluke, navedeno je da kreditne obaveze obuhvataju i „obračunate i nenaplaćene kamate“, bez izuzimanja zatezne kamate.</p>
Odgovor FBA:	Banka može shodno odredbama Odluke primijeniti posebnu mjeru na sve dospjele obaveze. Međutim, stav Agencija je da banke trebaju razmotriti otpis ranije obračunate zatezne kamate klijentima.
Tema:	Brojač dana kašnjenja - član 5. stav (3) Odluke
Broj pitanja:	26
Pitanje banke:	<p>U cilju zastavljanja brojača dana kašnjenja prilikom uvođenja moratorija, da li je dozvoljeno da se dospjele obaveze (dospjela glavnica + dospjela kamata + zatezna kamata) pripiše nedospjelom dugu te da se nakon isteka moratorija u skladu sa definisanim modalitetom rasporedi dospijeće? Zatezna kamata u skladu sa mogućnostima ili otpisati ili preračunati na nivo redovne te istu pripisati nedospjelom dugu.</p> <p>Pošto se dani kašnjenja računaju na nivou klijenta, na osnovu odgovora da su dani kašnjenja 0 u slučaju moratorija, naše razumijevanje je da se moratorij vrši na nivou klijenta za sve kredite i garancije, odnosno za sve vrste izloženosti klijenta jer jedino na taj način je moguće imati dane kašnjenja 0 jer je brojač na nivou klijenta, a ne na pojedinačnoj partiji.</p> <p>Da li je moratorij na nivou pojedinačne partije dozvoljen i šta u tom slučaju sa brojanjem dana kašnjenja, ako bude dospijevanja obaveza po drugim partijama (naknade po garancijama ili po drugim kreditima za koje možda sa klijentom nije dogovoren moratorij)?</p>
Odgovor FBA:	<p>Dospjele obaveze prije moratorija imaju isti status i za vrijeme trajanja moratorija, kojim se odgađa plaćanje navedenih obaveza. Način plaćanja svih obaveza, uključujući i dospjele se rješava koz modalitet.</p> <p>S obzirom da je Odlukom definisano da se posebne mjere odnose na sve kreditne obaveze klijenta, moratorij se odobrava na nivou klijenta. Skrećemo pažnju da banka ne smije obračunati kamatu na ranije obračunate, a neplaćene kamate.</p>
Tema:	Način otplate obaveza nakon isteka moratorija - član 5.
Broj pitanja:	27
Pitanje banke:	Da li se, u slučaju odobravanja moratorija do maksimalnog roka od 6 mjeseci automatski produžava rok otplate i obaveze ravnomjerno raspoređuju na preostali rok otplate ili je ovo pitanje u nadležnosti banaka? Da li su banke obavezne da, prilikom

	objavljivanja informacije o mogućim posebnim mjerama, ovu informaciju definišu i prezentuju klijentima?
Odgovor FBA:	Rok otplate obaveza se produžava za period trajanja moratorija. Vjerovatno će za najveći broj klijenata biti primjeren model da se navedene obaveze linearno rasporede kroz mjesečne anuitete, ali banke mogu dogovoriti i neke druge modalitete u slučaju da smatraju da su primjerenije za klijente. Banke su obavezne da i ovu informaciju prezentuju klijentu.
Tema:	Način otplate obaveza nakon isteka moratorija - član 5.
Broj pitanja:	28
Pitanje banke:	Da li je naše razumijevanje ispravno da banka može klijentu produžiti krajnji rok dospjeća duže od maksimalnih 6 mjeseci koliko je data mogućnost za moratorij, ukoliko je to potrebno za otplatu kredita (npr. klijent je imao i dospjele obaveze prije moratorija i kamate obračunate u periodu moratorija, pa je iste poželjno rasporediti u jednake anuitete kakvi su bili prije moratorija, za što je potreban duži period otplate)?
Odgovor FBA:	Način otplate obaveza banke trebaju dogovoriti sa klijentom u zavisnosti od njegovih mogućnosti za otplatu, te shodno tome definisati otplatni plan.
Tema:	Način otplate obaveza nakon isteka moratorija - član 5.
Broj pitanja:	29
Pitanje banke:	Da li Banka ima pravo da obračunava redovnu kamatu u toku trajanja moratorija i kasnije je pripiše linearno po anuitetima do datuma dospjeća ili njeno plaćanje odgodi do isplate posljednjeg anuiteta ili po datumu dospjeća neanuitetnog kredita?
Odgovor FBA:	Banka ima pravo da obračunava redovnu kamatu u toku trajanja moratorija, a način otplate obaveza prema banci treba da dogovori sa klijentom u zavisnosti od njegovih mogućnosti za otplatu.
Tema:	Moratorij kod limita po tekućem računu i kreditnih kartica uraditi moratorij po proizvodu
Broj pitanja:	30
Pitanje banke:	Da li je prihvatljivo kod limita po tekućem računu i kreditnih kartica uraditi moratorij po proizvodu? Ovaj moratorij bi se takođe sastojao od proglašenja nedospjelim tekućih potraživanja i izuzeća obračuna redovne i zatezne kamate, koja bi mirovala do isteka moratorija. Imajući u vidu kompleksnost proizvoda tekućih računa i kreditnih kartica te različitu praksu sa obračunima kod procesnih centara, a uključujući i izloženost po ovim poslovima u kreditno-garancijsku izloženost na nivo klijenta, smatramo da je potrebno i ove proizvode tretirati privremenim moratorijem.
Odgovor FBA:	Odlukom je definisano da se privremene mjere odnose na sva potraživanja banke od fizičkih i pravnih lica nastalih po osnovu ukupnog iznosa dospjele i nedospjele

	glavnice, obračunate i nenaplaćene kamate, te u skladu sa tim i na navedene proizvode. Banka može odobriti posebne mjere iz Odluke i za ove proizvode, a što uključuje i moratorij. Tehnički aspekt na strani procesnih centara ne smije biti ograničenje banci za ugovoravanje moratorija ili druge mjere. Banka na ukupan iznos bilansnih potraživanja ne može obračunavati zateznu kamatu.
Tema:	Pripisivanje iznosa akumulacije (glavnica/kamata) zadnjoj rati otplate
Broj pitanja:	31
Pitanje banke:	Da li je bankama ostavljeno na volju da pojedinačno od slučaja do slučaja iznos akumulacije (glavnica/kamata) nastale iz moratorija po isteku dijele na mjesečnom nivou u okviru roka važnosti kredita? Može li se ovaj iznos pripisati zadnjoj rati kao bullet otplata? Može li se za period moratorija produžiti rok kredita kako bi klijent imao isti nivo mjesečne obaveze nakon moratorija?
Odgovor FBA:	Odluka je po pitanju obaveza koje su nastale prije ugovaranja moratorija (dospjele glavnice i kamate), kao i obračunate kamate u toku moratorija, dosta fleksibilna i daje mogućnost bankama da u dogovoru sa klijentima ugovaraju otplatu navedenih obaveza, vodeći se principima iz Odluke da taj model bude primjeren za klijenta, da mu je svrha održivost poslovnog modela i uredno izmirenje obaveza. Vjerovatno će za najveći broj klijenata biti primjeren model da se navedene obaveze linalno rasporede kroz mjesečne anuitete, ali banke mogu dogovoriti i neke druge modalitete u slučaju da smatraju da su primjerene za klijente, npr. da isto pripisu posljednjoj rati i dr. Rok dospijeca kredita se može produžiti za period trajanja moratorija.
Tema:	Postupanje banke po nalogima prinudne naplate – postojeći propisi
Broj pitanja:	32
Pitanje banke:	Koja bi praksa trebala biti primijenjena ukoliko banka ima nenaplaćena potraživanja, klijentu odobri moratoriji, a u međuvremenu ili u toku moratorija pristignu mjenice na naplatu od dobavljača? Da li banka ima mogućnost intervencije u smislu naplate svojih potraživanja?
Odgovor FBA:	Postupanje banke po nalogima prinudne naplate se odvija u skladu sa postojećim propisima koji regulišu predmetnu materiju. Naglašavamo da je za uspješno provođenje privremenih mjera predviđenih Odlukom važno osigurati i solidarnost drugih povjerilaca, kako se niti jedno potraživanje ne bi dovelo u povoljniji položaj.
Tema:	Postupanje po zahtjevu za moratorij i novim sredstvima za tekuću likvidnost
Broj pitanja:	33
Pitanje banke:	Kako banka treba da postupi u vezi sa plasmanima gdje postoji zahtjev za moratorij i zahtjev za nova sredstva za tekuću likvidnost? U slučaju odobrenja i jednog i drugog zahtjeva, a kada klijent dođe u situaciju da nakon dva mjeseca ne može servisirati kredit

	koji mu je dodatno odobren pored moratorija, da li se i taj kredit za vrijeme trajanja moratorija može bez modifikacije podvući pod rok postojećeg moratorija?
Odgovor FBA:	Banka može u skladu sa članom 7. stav (6) Odluke u periodu od tri mjeseca od dana stupanja na snagu ove Odluke, kao referentni datum za utvrđivanje nivoa kreditnog rizika i broja dana kašnjenja, koristiti datum 29.02.2020. godine umjesto datuma modifikacije. To znači da u tom periodu i krediti koji dospijevaju na naplatu mogu imati tretman posebnih mjera iz člana 3. Odluke. U toku navedenog perioda u skladu sa članom 4. Odluke, banka treba da definiše primjeren modalitet koji sadrži posebne mjere iz člana 3. Odluke, koji će pomoći klijentima da u narednom periodu uspostave održivi model poslovanja i uredno izmiruju kreditne obaveze prema banci. Navedeno znači, ako banka u okviru toga modaliteta odobrava nove izloženosti, rokovi otplate trebaju biti postavljeni na osnovu pojedinačne kreditne analize na osnovu kojih je banka procijenila da će odobrene mjere pomoći klijentu da u budućem periodu uredno izmiruje svoje obaveze prema banci. U skladu sa navedenim, banka primjenjuje posebna pravila za upravljanje kreditnog rizika iz člana 7. Odluke.
Područje:	Ostale modifikacije
Tema:	Naplata naknada – član 6. stav (3) Odluke
Broj pitanja:	34
Pitanje banke:	<p>Da li se odredba koja definiše da banka ne može naplaćivati dodatne naknade za izvršene usluge odnosno naknade povezane sa modifikacijom izloženosti odnosi samo na zabranu naplate provizije/naknade za obradu kredita/modifikacije ili se odnosi i na ostale troškove povezane sa realizacijom odgovarajućeg modaliteta (uključujući i odobravanje dodatne izloženosti za podršku tekućoj likvidnosti) kao što su troškovi mjenica, provjere i registracije zaloga, troškove notara, upisa hipoteke i ostalih instrumenata obezbjeđenja kao i svi ostali troškovi neophodni za realizaciju radnji predviđenih propisima koje je neophodno preduzeti u slučaju produženja krajnjeg roka otplate ili povećanja izloženosti?</p> <p>Naše tumačenje je da se predmetna odredba odnosi isključivo na zabranu obračuna i naplate provizije za obradu kredita, a ostale eksterne troškove realizacije posebnih mjera mogu snositi i klijent i banka, u skladu sa međusobnim dogovorom i u zavisnosti od ugroženosti klijenta (npr. banke može za najugroženije prihvatiti da snosi teret svih troškova realizacije). Sve drugo bi značilo da teret operativnih troškova realizacije posebnih mjera snose isključivo banke, kao i teret oprosta zatezних kamata u periodu vanredne situacije, teret likvidnosti u smislu odricanja od priliva u moratoriju što će dalje umanjiti kreditni potencijal banaka, povećati teret finansiranja likvidnosti tokom i nakon vanredne situacije – sa negativnim uticajem na likvidnost, profitabilnost i solventnost banaka.</p>
Odgovor FBA:	Navedeno se odnosi na zabranu obračuna i naplate naknade za obradu zahtjeva za odobrenje posebnih mjera.

	Banka u svom postupanju treba nastojati da u što većoj mjeri izbjegne nametanje dodatnih troškova za klijente koji su već pogođeni negativnim efektima COVID-19, a u slučaju da postoje određeni troškovi da ih, kada je to moguće, snose solidarno sa klijentom.
Tema:	Saglasnost ugovornih strana - član 6. stav (4) Odluke
Broj pitanja:	35
Pitanje banke:	<p>Na koji način je opravdano postupati kada neko od ugovornih strana usljed izolacije, karantina ili drugih opravdanih razloga nije u mogućnosti da potpiše saglasnost za promjenu prvobitno ugovorenih uslova kredita? Da li je u takvoj situaciji moguće samo naknadno obavijestiti (i pozvati na potpisivanje) ostale ugovorne strane? Kako postupiti u slučaju kada postoje tereti drugog reda od strane drugih povjerilaca?</p> <p>Ukoliko klijent zahtijeva moratorij uz dodatnu prolongaciju (odgodu) krajnjeg roka otplate (što podrazumijeva promjenu prvobitno ugovorenih uslova kredita), ali koja mu je neophodna da se ublaži negativan efekat pandemije i omogući uredna otplata, a neko od učesnika zbog izolacije, karantina ili drugih opravdanih razloga nije u mogućnosti da potpiše saglasnost, banke će usljed odredbe člana 6. stav 4. Odluke biti onemogućene da klijentu pruže podršku. Saglasnost drugih ugovornih strana u situaciji vanrednog stanja je vrlo teško obezbijediti, a naknadna saglasnost takođe nema mnogo smisla. Podrazumijeva se da svi učesnici po kreditu imaju interes da se odobre mjere koje omogućuju olakšice klijentima. Da li je u takvoj situaciji adekvatno rješenje usaglasiti sa klijentom promjenu prvobitnih uslova kredita a naknadno, po okončanju vanredne situacije, obavijestiti (i pozvati na potpisivanje) ostale ugovorne strane?</p>
Odgovor FBA:	Banka može i samoinicijativno odobriti privremeni moratorij iz člana 4. stav (5) Odluke, bez dobijanja saglasnosti klijenata i ostalih učesnika u kreditu, uz obavezu naknadnog obavještanja klijenta u situacijama definisanim članom 8. stav (4) Odluke.
Područje:	Posebna pravila za upravljanje kreditnim rizikom
Tema:	Protest i plaćanja po garancijama - član 7. Odluke
Broj pitanja:	36
Pitanje banke:	Potrebno je definisati mogućnosti banaka u vezi sa klijentima kojima su odobrene garancije. Za slučaj protesta i plaćanja po garanciji od strane banke, da li banka smije pokrenuti proces naplate svojih potraživanja i koja se pravila primjenjuju po pitanju kategorizacije?
Odgovor FBA:	Potraživanja po protestovanim i plaćenim garancijama poslije 29.02.2020. godine za klijente koje su bile u nivou kreditnog rizika 1 i 2 na taj datum i ako spadaju u grupu klijenata iz člana 2. stav (1) tačka b) Odluke, mogu imati tretman kreditnih obaveza u skladu sa članom 2. stav (1) tačka a) Odluke i na njih primjenjivati posebna pravila za upravljanje kreditnim rizikom iz člana 7. Odluke.
Tema:	Proglašenje dospjelih obaveza nedospjelim

Broj pitanja:	37
Pitanje banke:	Da li je bankama ostavljena mogućnost da za klijente koji su raspoređeni u nivo kreditnog rizika 2 na 29.02.2020., te u tom trenutku imaju stanje dospjelih obaveza, izvrši proglašenje dospjelih obaveza nedospjelim, kako brojač dana ne bi dalje računao? U suprotnom, banka mora izvršiti pripis dospjelog dijela duga glavnici (kapitalizacija), što direktno vodi klijenta u nivo kreditnog rizika 3.
Odgovor FBA:	Za moratorij iz člana 4. stav (5) Odluke koji se ne smatra značajnom modifikacijom iz člana 6. stav (1) Odluke, zamrzava se i brojač dana kašnjenja za vrijeme trajanja moratorija. Za ostale mjere iz člana 3. Odluke, koje podrazumijeva i moratorij iz stava (1) tačka a), u okviru modaliteta iz člana 4. Odluke smatraju se značajnim modifikacijama u smislu člana 6. stav (1) i primjenjuju se pravila za upravljanje kreditnim rizikom iz člana 7. st. (3) - (5). Tehnički aspekt ne smije biti ograničenje banci za ugovoravanje moratorija ili druge mjere
Tema:	Broj dana kašnjenja - član 7. st. (3) - (4) Odluke
Broj pitanja:	38
Pitanje banke:	Da li u broj dana kašnjenja ulazi period na koji je zaključen moratorij?
Odgovor FBA:	Za vrijeme trajanja moratorija zamrzava se brojanje dana kašnjenja. U slučaju privremenog moratorija koji banka može i samoinicijativno odobriti (bez zaključenja aneksa ugovora) do trenutka kada donese odluku o najprimjerenijoj posebnoj mjeri (ili kombinaciji mjera) takođe se ne smatra da postoji kašnjenje u otplati.
Tema:	Nivo kreditnog rizika - član 7. stav (6) Odluke
Broj pitanja:	39
Pitanje banke:	Da li član 7. stav (6) Odluke podrazumijeva da banka samo za klijente koji su dali saglasnost odnosno dostavili potpisanu izjavu o prihvatu ponude posebnih mjera banke (definirano članom 8. stav 3. Odluke) mogu koristiti datum 29.02.2020. za utvrđivanje nivoa kreditnog rizika i broja dana kašnjenja tri mjeseca od datuma stupanja na snagu odluke, ili ovo pravilo važi za sve ugrožene klijente bez obzira da li su dostavili pisanu izjavu i bez obzira da li je mjera već realizovana u bankarskoj aplikaciji ili ne? Može li banka za sve klijente za koje procijeni da su ugroženi (na osnovu pripadnosti određenoj djelatnosti ili na osnovu zahtjeva klijenta) prilikom određivanja nivoa kreditnog rizika na datum 31.03.2020. automatski zadržati isti nivo kreditnog rizika i procenta pokrivenosti izloženosti očekivanim kreditnim gubicima koji su imali na 29.02.2020. godine, iako nije još zaprimljen potpisan zahtjev ili izjava o prihvatu ponude, odnosno ako nije za sve klijente operativno završena realizacija predložene/odobrene mjere? Naše tumačenje je da možemo postupiti na prethodno opisan način, jer nam je ovom Odlukom omogućen period od 3 mjeseca od dana stupanja na snagu odluke, znači do

	21.06.2020. godine, da možemo za ugrožene klijente zadržati nivo kreditnog rizika koji je važio na datum 29.02.2020. godine.
Odgovor FBA:	<p>U ovakvim slučajevima, banci se preporučuje da samoinicijativno odobri (bez zaključenja aneksa) privremeni moratorij svim klijentima za koje je procijenila da su ugroženi sa trajanjem do prestanka stanja vanredne situacije. Za vrijeme trajanja privremenog moratorija, banka treba donijeti odluku u dogovoru sa klijentom o najprimjerenijoj posebnoj mjeri (ili kombinaciji mjera).</p> <p>Banka može za klijente za koje je procijenila da su ugroženi, a još im zbog kratkog vremenskog perioda nije odobrila moratorij, zadržati isti nivo kreditnog rizika i procenat pokrivenosti kao sa 29.02.2020. godine i prilikom klasifikacije sa 31.03.2020. godine. Od banaka se očekuje da preduzmu mjere sa ciljem odobrenja privremenog moratorija i/ili druge odgovarajuće posebne mjere u što kraćem roku.</p>
Tema:	Nivo kreditnog rizika - član 7. st. (3) - (4) Odluke
Broj pitanja:	40
Pitanje banke:	Da li se samo kod odobrenog moratorija klijent zadržava u istom nivou ili je to slučaj i kod drugih mjera propisanih članom 3. stav 1. Odluke?
Odgovor FBA:	Klijent se zadržava u istom nivou kreditnog rizika kod primjene bilo koje posebne mjere ili kombinacije posebnih mjera, ako su one primjenjene za vrijeme važenja Odluke. Dalja klasifikacija vrši se u skladu sa članom 7. st. (3) - (5) Odluke.
Tema:	Nivo kreditnog rizika
Broj pitanja:	41
Pitanje banke:	<p>Da li je moguće odrediti niži nivo rizika (nivo rizika 1) u odnosu na onaj u trenutku odobrenja posebnih mjera (nivo rizika 2), ukoliko izloženost ispuni kriterijume za prelazak u niži nivo kreditnog rizika? Iako se neka izloženost našla u nivou kreditnog rizika 2 u trenutku odobrenja posebnih mjera, moguće je da u toku otplate ispuni kriterijume za prelazak u nivo kreditnog rizika 1 te banka dođe u situaciju da ovu izloženost prebaci u taj niži nivo kreditnog rizika prilikom redovnog mjesečnog određivanja nivoa kreditnog rizika, te obračuna očekivane kreditne gubitke prema parametrima za homogenu grupu kojoj ta izloženost pripada. Ovo bi za posljedicu imalo oslobađanja rezervisanja za očekivane kreditne rizike za tu izloženost. Smatramo da bi prethodno opisan način postupanja bio ispravan umjesto zadržavanja izloženosti u nivou kreditnog rizika 2 do njenog dospjeća.</p> <p>Prema ovom stavu, isti procenat rezervisanja bi trebalo zadržati rezervisanja sve do otplate modifikovane izloženosti. Smatramo da nema potrebe zadržavati isti procenat rezervisanja na ovim izloženostima (individualni pristup) već da ove izloženosti trebaju imati pokrivenost u skladu sa nivoom kreditnog rizika i homogenom grupom kojoj pripadaju u posmatranom periodu. Ukoliko ostane ovakav stav to bi značilo i da nakon prelaska izloženosti iz nivao rizika 2 u nivo rizika 1, izloženosti treba da zadrže isti</p>

	<p>procenat pokrivenosti kao što su imale dok su bile u nivou rizika 2, što ne smatramo opravdanim s obzirom na to da su izloženosti ispunile uslove za prelazak iz višeg u niži nivo rizika što bi trebalo da bude praćeno i nižim iznosom rezervisanja za kreditne gubitke.</p>
Odgovor FBA:	<p>Banka može rasporediti ove izloženosti u nivo kreditnog rizika 1 samo nakon isteka perioda oporavka definisanog Odlukom o upravljanju kreditnim rizikom i utvrđivanju očekivanih kreditnih gubitaka. Navedeno znači da se izloženost može rasporediti u nivo kreditnog rizika 1 ako klijent izmiruje obaveze tri mjeseca i time smanjiti procenat pokrivenosti ispravkama vrijednosti. Napominjemo da je Odlukom definisano da se modifikacije u nivou kreditnog rizika 1 i 2 smatraju modifikacijom usljed tekućih potreba dužnika, odnosno ne smatraju se restrukturiranim izloženostima.</p>
Tema:	Pokrivenost ispravkama vrijednosti
Broj pitanja:	42
Pitanje banke:	<p>S obzirom da su moguće različite kombinacije mjera prema klijentima (modifikacija na jednoj od više partija, na nekoliko partija, na svim partijama i to kroz anekse postojećih ili odobravanja novih izloženosti) na koji način održavati pokrivenost ispravkama u odnosu na presječni datum 29.02.2020. godine? Da li pokrivenost ispravkama održavati po prosječnoj stopi ispravki vrijednosti na nivou klijenta (ukupne ispravke/ukupna izloženost na 29.02.20. godine) bez obzira da li se modifikuje jedna ili više partija? Prema ovom stavu (7), isti procenat rezervisanja bi trebalo zadržati rezervisanja sve do otplate modifikovane izloženosti. Smatramo da nema potrebe zadržavati isti procenat rezervisanja na ovim izloženostima (individualni pristup) već da ove izloženosti trebaju imati pokrivenost u skladu sa nivoom kreditnog rizika i homogenom grupom kojoj pripadaju u posmatranom periodu. Ukoliko ostane ovakav stav to bi značilo i da nakon prelaska izloženosti iz nivoa 2 (Stage 2) u nivo 1 (Stage 1) izloženosti treba da zadrže isti procenat pokrivenosti kao što su imale dok su bile u nivou 2, što ne smatramo opravdanim obzirom da su izloženosti ispunile uslove za prelazak iz višeg u niži nivo rizika što bi trebalo da bude praćeno i nižim iznosom rezervisanja za kreditne gubitke.</p>
Odgovor FBA:	<p>Zaključujemo da je došlo do pogrešnog razumijevanja člana 7. stav (6) Odluke, te je potrebno napomenuti da namjera navedenog člana nije bila da se treba zadržati nivo kreditnog rizika i pokrivenosti ispravkama vrijednosti ukoliko klijent izmiruje svoje obaveze prema banci nakon modifikacije (ovaj stav je trebalo posmatrati zajedno sa drugim stavovima iz istog člana).</p> <p>Navedeni član se odnosi samo na situacije ukoliko klijent ne izmiruje obaveze prema banci ni nakon modifikacije izloženosti. Vidjeti odgovor pod 41.</p>
Područje:	Odobrenje posebnih mjera
Tema:	Prihvatljiva forma zahtjeva za izmjenu uslova kredita - član 8. Odluke

Broj pitanja:	43
Pitanje banke:	<p>U skladu sa članom 8. stav 3, usaglašavanje izmjene uslova korištenja kredita će se, u vrijeme vanrednih okolnosti, vršiti razmjenom ponude banke i prihvata ponude od strane klijenta elektronskim putem. Razumljivo je da je poželjno da prihvata ponude bude dat u pismenoj formi (dokument isprintan, potpis, pečat), potom uslikan/skeniran i elektronski dostavljen banci. Međutim, u situacijama kada to iz objektivnih razloga nije moguće, da li se prihvata ponude može smatrati prihvatljivim, sa aspekta regulatora, ukoliko je isti dat na drugi način tj. samo potvrdom kroz e-mail, viber poruku, telefonski uz snimanje poziva ili na drugi sličan način.</p> <p>Također vezano za odredbu člana 8. stav 3 Odluke i to konkretno riječi „privremeno prihvaćeno“ nameće se pitanje da li je potrebno da se, nakon što se okončaju vanredne okolnosti, organizira prikupljanje originalnih prihvata ponuda koje su klijenti u toku vanrednih okolnosti dostavili elektronskim putem, ili pak navedeno znači da se prihvata ponude može pribaviti elektronski u vrijeme vanrednih okolnosti, a da se, nakon okončanja vanrednih okolnosti, prihvata ponude može prihvatiti samo u originalu. Ovo znači da, ono što je za vrijeme vanrednih okolnosti prikupljeno u elektronskoj formi, validno je u takvoj formi i ne mora se ponovo prikupljati u originalu, uzimajući u obzir član 72. stav 4. Zakona o obligacionim odnosima. Osim toga, dodatni argumenti za ovakvo tumačenje su: a) naknadno traženje originalnog prihvata nosi rizik da klijenti zlopotrijebe takvu obavezu i uslovljavaju njeno ispunjenje, b) nepostojanje nikakvog instrumenta kojim bi se klijent primorao da dostavi originalan prihvata ponude (nije opcija da se poništi izmjena koja je urađena elektronskim putem), što znači da se za određeni broj klijenata nikada neće prikupiti original prihvata ponude, a ipak će biti u istom statusu kao i oni koji su dostavili c) nema nikakve dodate vrijednosti prikupljanjem originalnih prihvata ponude, d) banke će na to potrošiti značajne resurse, e) to će i klijentima biti nepotrebno trošenje na administraciju.</p> <p>Također, naše je razumijevanje da se prilikom aktiviranja moratorija kao privremene mjere iz člana 4. stav 5. Odluke, klijentu ne dostavlja novi otplatni plan, nego se klijent ili grupa klijenata o istom samo obavještava. Naknadno, prilikom usaglašavanja modela u skladu sa članom 8. stav 3, klijentu će se dostaviti i otplatni plan. Ako klijent ne prihvata izmjene, moratorij kao privremena biće deaktiviran odn. prekinut. Molimo za potvrdu navedenog postupanja ili pojašnjenje.</p>
Odgovor FBA:	<p>Članom 8. stavom (2) Odluke definisana je obaveza klijenta da se izjasni o ponudi banke, te u slučaju prihvata ponude banke, klijent izjašnjenje dostavlja pisanim putem banci.</p> <p>Stavom (3) istog člana Odluke propisano je da se prihvata ponude može dostaviti i elektronskim putem u periodu trajanja stanja „Prirodne ili druge nesreće na teritoriji Bosne i Hercegovine“, u cilju sprečavanja širenja virusnog oboljenja „COVID -19“. Navedeni oblik prihvata ponude, koji podrazumijeva sve načine elektronskog komuniciranja (e-mail, viber poruka, SMS poruka i dr.) je privremenog karaktera. U situacijama kada dostavljanje ponude banke i/ili prihvata ponude elektronskim putem</p>

	<p>nije moguće iz objektivnih, odnosno tehničkih ili drugih razloga, banka može za fizička lica samoinicijativno aktivirati moratorij iz člana 4. stav (5) Odluke. Banka je dužna utvrditi način evidencije i obezbijediti dokumentovanost navedenih radnji primjerenu prilikama, te transparentno nastupati prema klijentu i informisati ga blagovremeno o svim poduzetim aktivnostima.</p> <p>U pogledu dijela upita koji se odnosi na privremeno dokumentovanje prihvata ponude elektronskim putem, u skladu sa odredbama Odluke, Banka je dužna, po prestanku stanja „Prirodne ili druge nesreće na teritoriji Bosne i Hercegovine“, adekvatno dokumentovati privremenu mjeru koju je primjenila u kreditnom odnosu sa klijentom, što podrazumijeva originalni dokument prihvata ponude. U slučaju nemogućnosti naknadnog dokumentovanja prihvata ponude kako je naprijed navedeno iz određenih razloga, banka je dužna sačiniti službenu zabilješku o istom sa detaljno opisanim razlozima.</p> <p>Razumijevanje sadržano u dijelu upita koji se odnosi na pitanja dostave otplatnog plana prilikom aktiviranja moratorija u kontekstu primjene člana 4. stav (5) i člana 8. stav (3) Odluke, Agencija potvrđuje kao ispravno.</p>
Tema:	Način komunikacije s klijentima - član 8. stav (1) Odluke
Broj pitanja:	44
Pitanje banke:	Da li banka može putem svoje internet stranice uputiti poziv svojim klijentima za odobrenje moratorija, smatrajući da klijenti koji se nisu odazvali na poziv isti nisu prihvatili?
Odgovor FBA:	Očekuje se da banke putem svoje internet stranice upute poziv svojim klijentima da se obrate sa zahtjevom za odobrenje posebnih mjera. Međutim, banke ne trebaju smatrati da klijenti koji se nisu odazvali nisu isti prihvatili, već pokušaju u skladu sa svojim mogućnostima da preduzmu aktivnosti sa ciljem kontaktiranja klijenata i drugim putem. Također, banka može i samoinicijativno aktivirati moratorij u skladu sa članom 8. stav (4) Odluke.
Tema:	Način podnošenja zahtjeva
Broj pitanja:	45
Pitanje banke:	Da li je dozvoljeno da banka omogući podnošenje zahtjeva putem elektronskih kanala (internet stranica banke, elektronska pošta, aplikacije internet i mobilnog bankarstva)? Po osnovu tako zaprimljenih zahtjeva bi se telefonom kontaktirali klijenti za potvrdu zahtjeva, a zahtjev bi potpisali prilikom potpisivanja novog ugovora kojim bi bile obuhvaćene posebne mjere. Smatramo da bi trebalo omogućiti ovakve načine podnošenja zahtjeva kako bi se izbjegle gužve u bankama posebno u prvim danima po početku sprovođenja ove Odluke, i zaštitilo zdravlje klijenata i zaposlenih u bankama.

Odgovor FBA:	Smatramo da je opravdano podnošenje i prihvatanje zahtjeva klijenta putem elektronskih kanala komunikacije u uslovima vanredne situacije, s tim da banka uloži razumne napore da se klijent pozove i potpiše zahtjev kada se za to steknu uslovi.
Tema:	Način podnošenja zahtjeva
Broj pitanja:	46
Pitanje banke:	Da li je dovoljno da klijent banci podnese samo zahtjev za odobrenje posebnih mjera ili je u obavezi da dokumentuje negativne efekte (npr. dopis kupca/dobavljača, rješenje nadležnog organa o privremenoj zabrani obavljanja djelatnosti i sl.)?
Odgovor FBA:	Banka treba svojim internim aktima da definiše minimum dokumentacije koju će prihvatiti za odobravanje posebnih mjera.
Tema:	Obavješćavanje klijenata - član 8. stav (2) Odluke
Broj pitanja:	47
Pitanje banke:	<p>Da li se ovim podrazumijeva da banka obavijesti sve klijente o Odluci Agencije i svim raspoloživim mogućim mjerama, ili je neophodno da banka svakom klijentu pojedinačno pošalje personalizovanu ponudu posebnih mjera? Ukoliko je odgovor da je neophodno dostaviti personalizovanu ponudu, šta je potrebno da ponuda minimalno sadrži? Da li je dovoljno da personalizovana ponuda sadrži sljedeće:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Objašnjenje i prezentacija klijentu jedne ili kombinacije konkretnih mogućih mjera koje se klijentu nude, • Pojašnjenje kako će mjera/e uticati na rasterećenje klijentovih mjesečnih obaveza odnosno na umanjenje odliva klijenta u periodu vanredne situacije, • Objašnjenje željenog efekta ovih mjera, • Informaciju da banka neće naplaćivati troškove naknade/provizije za obradu modifikacije, • Informaciju da će zbog moratorija (odgode plaćanja kreditnih obaveza) i/ili ostalih posebnih mjera, ukupna obračunata redovna kamata do kraja otplate kredita biti uvećana, a u skladu sa novim aneksom otplatnog plana koji će klijent potpisati prije realizacije mjere, • Reprezentativni uopšten primjer kako moratorij ili određena posebna mjera utiče na ukupan trošak kamate na kredit fizičkog odnosno pravnog lica. <p>Članom 8. stav 2. Odluke se uz upoznavanje sa mogućnošću korištenja mjera, posebno apostrofiraju uslovi i efekti mjera. To je vrlo široko i rastezljivo tumačenje i može podrazumjevati npr. obavezu banke da definiše na koji način će se realizovati mjera monitoringa (da li ide automatsko produženje roka ili ne, zatim na koji način se raspoređuju obaveze vezane za period monitoringa i slično).</p> <p>Može se postaviti i pitanje da li se klijent izjašnjava samo na objavljenju ponudu posebnih mjera ili se uz ovu ponudu mora raditi i neka personalizovana ponuda sa mjerama koje se nude konkretnom klijentu.</p>

	Bilo bi najjednostavnije i najpraktičnije za što bržu realizaciju posebnih mjera iz Odluke, da klijent da saglasnost na objavljenu ponudu banke i da banka na osnovu te saglasnosti i samog zahtjeva ide sa analizom i odobrenjem mjere i na kraju realizacijom mjere kojom će se generisati i novi otplatni plan koji se dostavlja klijentu na potpis. Ukoliko bi se sve ovo zahtijevalo unaprijed, to bi uzrokovalo da klijenti moraju dolaziti i 2 puta fizički u banku radi same realizacije.
Odgovor FBA:	Svim klijentima koji se obrate banci (telefonski, email-om, poštom, podnesu zahtjev i sl.), banka treba dati personalizovanu ponudu (može i putem email-a ili drugim vidom elektronske komunikacije), kao i klijentima za koje je redovnim praćenjem ocijenjeno da su ugroženi. Ponuda mora biti jasna klijentu iz koje će moći zaključiti kakve su njegove obaveze i troškovi, a sa ciljem obezbjeđivanja zaštite korisnika.
Područje:	Očuvanje kapitala banke
Tema:	Isplata dividendi i varijabilnih naknada - član 9. stav (1) Odluke
Broj pitanja:	48
Pitanje banke:	Da li je primjena predmetne odredbe obavezna i ukoliko banka prati i poštuje odredbe člana 9. stav 1. Odluke i ukoliko likvidnost i kapitalna adekvatnost banke nisu ugroženi isplatom stavki navedenih u član 9. stav 2) t. 1 i 2 Odluke ili se ista može tretirati kao preporuka? Na osnovu Dopisa Agencije pod nazivom „ Preporuke bankama u vezi sa provođenjem mjera za ublažavanje negativnih efekata virusa „COVID-19’ od 16.03.2020. godine broj 03-3-949/20, naše tumačenje stava 2 u članu 9 jeste da je ovo preporuka mjere a ne obaveza ukoliko time nije ugrožena likvidnost niti kapitalna adekvatnost banke, kao i da će ova preporuka biti stavljena van snage u toku godine, po isteku vanredne situacije. Isplata dividende se smatra održivom i opravdanom ako banka ima ispunjene sve uslove za istu te time neće biti ugroženi propisani kapitalni zahtjevi u narednom razdoblju. Varijabilne naknade smatraju se održivim, ako u razdoblju od utvrđivanja tih naknada do njihove konačne isplate ne dođe do narušenog finansijskog stanja, odnosno do ostvarivanja gubitka banke, ugrožavanju kapitalne ili pozicije likvidnosti banke.
Odgovor FBA:	Uzimajući u obzir činjenicu da se u ovom trenutku ne mogu tačno procijeniti efekti krize koja je izazvana pandemijom u svijetu i u Bosni i Hercegovini odlukom je zabranjena isplata dobiti za 2019. godinu. Članom 9. stav (2) Odluke propisano je da se u funkciji održavanja kapitala banke u novonastalim okolnostima, zadrži dobit ostvarena u 2019. godini, odgode i/ili otkažu isplate dividendi, varijabilnih naknada članovima upravljačkih tijela u nadzornoj i upravljačkoj funkciji i zaposlenika čije profesionalne aktivnosti imaju značajan uticaj na rizični profil banke.
Tema:	Zaštitni sloj za očuvanje kapitala - član 9. stav 3. Odluke

Broj pitanja:	49
Pitanje banke:	<p>Da li se banci može ostaviti rok od 12 mjeseci da izađe iz statusa korišćenja zaštitnog kapitala?</p> <p>Šta ako banka na kraju perioda trajanja vanredne situacije i dalje koristi zaštitni sloj za očuvanje kapitala? Možemo pretpostaviti da proglašena vanredna situacija neće trajati duže od 3 mjeseca, te je realno pretpostaviti da u tom periodu banka koja počne koristiti zaštitni sloj kapitala neće biti u mogućnosti da za par mjeseca nadoknađi nedostajući kapital (bilo dokapitalizacijom ni smanjenjem rizične imovine).</p>
Odgovor FBA:	<p>Banka neće biti u obavezi da sačinjava Plan za očuvanje kapitala u skladu sa članom 42. Odluke o izračunavanju kapitala banaka tokom cijelog perioda važenja ove odluke. Nakon isteka Odluke, banke će dostaviti plan za očuvanje kapitala na koji će Agencija dati saglasnost.</p> <p>Napominjemo da banka u tom periodu neće moći isplaćivati dobit ni varijabilne naknade u skladu sa članom 9. stav (2) Odluke.</p>
Područje:	PRIMJERI
Tema:	Primjer broj 1.
Broj pitanja:	50
Pitanje broj 1:	<p>Klijent - pravno lice je raspoređen u nivo kreditnog rizika 1. Na osnovu Odluke o privremenim mjerama:</p> <p>a) banka klijentu odobrava moratorij iz člana 4. stav 5) Odluke o privremenim mjerama</p> <p>b) po isteku naprijed navedenog moratorija banka klijentu odobrava jednu ili kombinaciju mjera iz člana 3 stav 1) (modalitet otplate koji je primjeren klijentovim otplatnim sposobnostima na osnovu procjene urađene u procesu odobrenja).</p> <p>Klijent nema kašnjenje u materijalno značajnom iznosu prilikom otplate odobrene po modalitetu iz tačke b) ovog primjera.</p> <p>Da li klijent ostaje u klasi izloženosti 1 za čitav period trajanja navedenog moratorija i mjera pod b) koje je banka odobrila nakon isteka moratorija?</p>
Odgovor FBA:	Razumijevanje banke navedeno u Primjeru 1 je ispravno.
Tema:	Primjer broj 2.
Broj pitanja:	51
Pitanje broj 2:	<p>Klijent - pravno lice je raspoređen u nivo kreditnog rizika 1. Po osnovu odluke o privremenim mjerama:</p> <p>a) banka klijentu odobrava moratorij iz člana 3. stav 1) a)</p>

	<p>b) po isteku naprijed navedenog moratorija banka klijentu odobrava jednu ili kombinaciju mjera iz člana 3. stav 1) od tačke b) do tačke f) (modalitet otplate koji je primjeren klijentovim otplatnim sposobnostima na osnovu procjene urađene u procesu odobrenja)</p> <p>Prvo je pitanje da li je uopće moguće napraviti ovu kombinaciju mjera? Ako da, da li klijent ostaje u klasi izloženosti 1 za čitav period trajanja navedenog moratorija i navedenih mjera koje je banka odobrila nakon isteka moratorija, ukoliko klijent nema kašnjenje u materijalno značajnom iznosu?</p>
Odgovor FBA:	<p>Banka može odobriti klijentu prvo moratorij iz člana 4. stav (5) Odluke za vrijeme trajanje stanja „Prirodne i druge nesreće na teritoriju Bosne i Hercegovine“. Tokom trajanja moratorija iz člana 4. stav (5) Odluke banka može klijentu pripremiti odgovarajući modalitet, u okviru kojeg kao jedna od mjera može biti odobren i moratorij iz člana 5. Odluke u najdužem trajanju od 6 mjeseci. Izuzetno, moratorij iz člana 5., u periodu dok je snazi Odluka, Banka može ugovoriti dva ili više puta, pod uslovom da kumulativno ne smije prekoračiti maksimalni rok od 6 mjeseci (npr. dva moratorija u trajanju 3 mjeseca).</p> <p>Klijent za vrijeme trajanja moratorija ostaje u nivou kreditnog rizika u kojem je bio na dan 29.02.2020. godine, a nakon što moratorij iz člana 5. Odluke istekne, proces raspoređivanja u nivoe kreditnog rizika teče u skladu sa članom 7. st. (3) – (5) Odluke (brojač dana kašnjenja u materijalno značajnom iznosu).</p>
Tema:	Primjer broj 3.
Broj pitanja:	52
Pitanje banke:	<p>Klijent - pravno lice je raspoređen u nivo kreditnog rizika 1. Po osnovu odluke o privremenim mjerama:</p> <p>banka klijentu odobrava jednu ili kombinaciju mjera iz člana 3 stav 1) od tačke b) do f), odnosno modalitet otplate koji je primjeren klijentovim otplatnim sposobnostima na osnovu procjene urađene u procesu odobrenja. U toku otplate kredita po naprijed ugovorenom modalitetu, klijentovo poslovanje se dalje pogoršava uslijed negativnih posljedica uzrokovanih virusnim oboljenjem Covid-19. Klijent se ponovo obraća banci sa zahtjevom za odobrenje novog modaliteta otplate odnosno za izmjenu prethodno ugovorenog modaliteta.</p> <p>banka odobrava klijentu novi modalitet otplate odnosno mijenja prethodno ugovoreni modalitet kako bi isti prilagodila pogoršanim okolnostima poslovanja</p> <p>Da li banka može zadržati klijenta u nivou kreditnog rizika 1 i nakon izmjene modaliteta otplate kao sto je navedeno u tački b) iz ovog primjera?</p> <p>Koliko puta banka može mijenjati modalitet otplate a da pri tome zadrži klijenta u nivou kreditnog rizika 1?</p>
Odgovor FBA:	Za vrijeme važenja Odluke, Banka može više puta modificirati izloženost, primjenjujući na istu pravila raspoređivanja u nivoe kreditnog rizika u skladu sa članom 7. st. (3) – (5) Odluke (brojač dana kašnjenja u materijalno značajnom iznosu). Nakon

	<p>stupanja van snage Odluke, svaka naredna modifikacija se tretira u skladu sa Odukom o upravljanju kreditnim rizikom i utvrđivanju očekivanih kreditnih gubitaka.</p> <p>Stav Agencije je da će banke veći broj modifikacija iz člana 6. Odluke ipak primjenjivati izuzetno, a ne kao pravilo, s obzirom da je svrha moratorija iz člana 4. stav (5) Odluke dati vrijeme banci i klijentu za analizu i naknadno ugovaranje primjerenog modaliteta.</p>
Tema:	Primjer broj 4.
Broj pitanja:	53
Pitanje banke:	<p>Da li banka može odobriti klijentu-pravnom licu moratorij iz člana 4 stav 5), a nakon isteka tog moratorija i moratorij iz člana 3. stav 1) a)?</p> <p>Ukoliko je odgovor pozitivan da li klijent ostaje raspoređen u isti nivo kreditnog rizika u kojem je bio na datum odobrenja prvog moratorija iz člana 4 sve do isteka drugog moratorija iz člana 1?</p>
Odgovor FBA:	Razumijevanje Banke je ispravno. Klijent ostaje u istom nivou kreditnog rizika sve do isteka drugog moratorija.